

**Kỹ Thuật trồng cây Cánh lò (Xoan đào)  
(Betula alnoides)  
bằng phương pháp bứng cây con  
từ rừng tự nhiên  
(Tài liệu tập huấn làm giàu rừng cho Cộng đồng  
thôn Vi Chring, xã Hiếu, huyện Kon Plong, tỉnh Kon Tum)**



**Biên soạn: Ths. Nguyễn Đức Định**

Trường Đại học Tây Nguyên

**Kon Tum, tháng 7- 2008**

# **Kỹ Thuật trồng cây Cáng lò (Xoan đào) (Betula alnoides) bằng phương pháp bứng cây con từ rừng tự nhiên.**

## **1. Giới thiệu chung**

Cây Cáng lò (Betula alnoides) là loài cây gỗ lớn, rụng lá theo mùa, trong điều kiện tự nhiên, cây có thể đạt tới 30m về chiều cao, đường kính ngang ngực đạt 85cm và là loài cây ưa sáng, không chịu bóng, không thể tái sinh khi rừng có độ tàn che cao nhưng tái sinh tốt dọc theo các con đường mới mở hoặc đất sau nương rẫy.

Ở Việt Nam, loài cây này phân bố ở các tỉnh vùng núi phía Bắc như Lạng Sơn, Sơn La, Lai Châu, Hà Giang, Quảng Ninh... và một số khu vực khác của Tây Nguyên. Tại Kom Tum, cây có phân bố ở một số huyện như: Sa Thầy, Kon Rẫy, Kon Plong... ở độ cao từ 700 đến 1000m so với mặt nước biển.

Cáng lò được trồng thuần với mật độ 1650 hoặc 1100cây/ ha. Cáng lò sinh trưởng nhanh, tăng trưởng đường kính bình quân năm đạt 2-2,5cm và tăng trưởng về chiều cao bình quân năm đạt 1,2-2m.

Gỗ Cáng lò có đặc tính cơ lý tương đối tốt, dùng làm ván lạng, ván bóc và đóng đồ dùng trong nhà. Lá non và vỏ cây có thể dùng để chiết xuất tinh dầu.

## **2. Khả năng tái sinh tự nhiên**

Cáng lò là một loài cây ưa sáng gần như hoàn toàn, qua khảo sát tại địa phương xã Hiếu, huyện Kon Plong tỉnh Kon Tum cho thấy: Cáng lò chỉ tái sinh ở những nơi trống trải trong rừng, ven đường đi, đặc biệt ở những nơi có các con đường mới mở ở trong rừng. Mật độ tái sinh của cáng lò có những chỗ rất cao 5.000 đến 10.000cây/ha. Việc theo dõi thu hái hạt để gieo ươm gây trồng Cáng lò tại địa phương chưa được thực hiện vì thế giải pháp trước mắt cho việc gây trồng loài cây này là bứng những cây con tái sinh tự nhiên ở những nơi có mật độ cao để làm giàu rừng.

## **3. Kỹ thuật gây trồng cây bằng phương pháp bứng cây con.**

### **3.1 Phương pháp bứng cây**

#### **❖ Lựa chọn địa điểm bứng cây.**

Do mật độ phân bố các cây tái sinh của Cáng lò trong rừng tự nhiên không đều: có nơi mọc thưa thớt có nơi lại mọc rất dày. Để đảm bảo cho việc tái sinh tự nhiên của những khu rừng có Cáng lò phân bố sau này, chỉ nên bứng cây con ở những nơi có khoảng cách giữa các cây tái sinh Cáng lò nhỏ hơn 3m, đảm bảo các cây tái sinh để lại sau khi bứng có khoảng cách từ 3 đến 4m

### ❖ Lựa chọn cây để bứng

Chọn các cây có chiều cao từ 30cm đến 40cm (không nên lớn hơn), hình dáng cân đối không cong queo sâu bệnh, sinh trưởng khoẻ có khoảng cách với các cây bên cạnh nhỏ hơn 3m.

### ❖ Kỹ thuật bứng cây

- Chọn những nơi đã có mưa đều, đất đã đủ ẩm (đất có thể nắm lại thành nắm không vỡ rời). Công việc thực hiện tốt nhất vào ngày râm mát.
- Ắt gắt hay cắt bớt lá (dùng kéo cắt) đang có ở trên cây để giảm bớt sự thoát hơi nước của cây (ngắt bớt khoảng một nửa lượng lá)
- Dùng tay gạt lớp thảm mục phía trên, xung quanh gốc cây con dự định sẽ bứng.

- Ắt lớp đất mặt cho phẳng đều, dùng dao nhọn, cứng, sắc có lưỡi dài cỡ 25 – 30cm hay xẻng có lưỡi hẹp 10-15cm, dài 20-25cm, bén - xắn cắt xung quanh cây tái sinh tạo thành bầu đất có đường kính từ 10 – 15cm, chiều cao từ 15 đến 20cm tùy theo chiều cao của cây (cây cao thì bầu to hơn) cố gắng không làm vỡ bầu đất. Dùng túi ny lon, bẹ chuối, lá rừng và dây buộc để bọc lấy bầu đất tránh bị vỡ khi mang đến nơi trồng (hay mang về vườn ươm)
- Sau khi bứng cây nên đặt cây vào chỗ mát, đến khi đủ số lượng mang đi trồng (hoặc nuôi trong vườn ươm).

## 3.2 Phương thức trồng

Đối với Thôn Vi Chring, xã Hiếu phương thức trồng rừng ở đây là: trồng làm giàu rừng theo đám ở những nơi trống trên đối tượng là rừng nghèo bằng cây Cánh lò (xoan đào). Ắt hững lỗ trống trong rừng nghèo này phải có đường kính lỗ trống của tán lá tối thiểu là 10m

## 3.3 Thời vụ trồng.

Trồng vào đầu hay giữa mùa mưa, thường từ tháng 7 – 9 dương lịch (ở Kon Plong). Vào thời điểm này là giữa mùa mưa nên đất rừng đủ ẩm thuận lợi cho việc bứng cây và cây trồng đủ nước, tỷ lệ sống cao và khả năng sinh trưởng của cây tốt.

## 3.4 Mật độ trồng.



Dùng dao để bứng cây

- Mật độ trồng tốt nhất là 3x3m hay 3x4m ở những đám trống lớn trong rừng nghèo, hay trên đất trống.
- Trong trường hợp đối tượng rừng nghèo có các loài khác tái sinh khác thì trồng từng cây ở các lỗ trống có đường kính trên 10m.

### 3.5 Chọn và chuẩn bị đất nơi trồng

- Vị trí lựa chọn để trồng cây Cáng lò phải là những đám hay lỗ trống ở trong rừng (đường kính hơn 10m) không trồng nơi có độ tàn che tán rừng. ầu ầu trồng trong rừng non, đất sau nương rẫy cần phải phát băng để mở tán trước khi trồng. Đất trồng không bị ngập úng nước.
- Các công tác chuẩn bị đất trước khi trồng khoảng 7 ngày.
- Phát dọn theo băng hay xung quanh hố đào khoảng 1m, và tiến hành đào hố, bón lót (nếu có: phân chuồng hoai 2 – 3 kg / hố ; phân ầu PK (16-16-8): 50 g/ hố).
- Kích thước hố đào : 40 x 40 x 40cm
- Dọn cỏ sạch quanh mặt hố, đào đất tầng mặt để sang một bên, đất tầng dưới sang một bên. Lấp hố bằng tầng đất mặt, trộn với phân chuồng, phân ầu PK (nếu có)



Cây sau khi bứng, không vỡ bầu đất

### 3.6 Kỹ thuật trồng.

- Chọn ngày có mưa nhẹ, thời tiết râm mát để đưa cây ra trồng.
- Chú ý khâu vận chuyển cây đến nơi trồng phải nhẹ nhàng, an toàn, tránh làm bể bầu đất của cây, gây tổn thương cho cây như dập, gãy ngọn...
- Trộn đất và phân trong hố, lấp đất đến gần đầy hố, sau đó moi một lỗ tương ứng với bầu cây con đào được để trồng cây
- Mở túi bầu, giữ cho bầu đất không bể, đặt cây ngay ngắn vào lỗ, nén chặt và lấp đất gần ngang miệng hố.
- Lấp đất xung quanh bầu đất của cây cần chú ý:
  - Cổ rễ phải ngang mặt đất không được chôn quá sâu và không được lộ ra ngoài không khí.

- ả ện đất chặt xung quanh cây.
- Có thể cắm một que bằng tre để cột giữ cho cây khỏi bị đổ ngã.

### 3.7 Chăm sóc cây sau khi trồng:

- **Che sáng (nắng):** ả ều trời nắng nhiều sau khi trồng nên dùng các cành lá cây cắm che bóng cho cây đến khi cây bén rễ. Khi cây đã bén rễ cần gỡ bỏ cành cây che bóng.
- **Làm cỏ:** phải làm cỏ xung quanh cây trồng trong thời gian ít nhất là 2 năm. Phương pháp làm cỏ và chu kỳ làm cỏ tùy thuộc cụ thể vào từng nơi trồng, tránh để cây trồng bị cỏ dại, loài cây khác phủ kín.
- **Bón phân:** Sau trồng được 3 tháng có thể bón phân lại cho cây bằng phân ả PK và phân chuồng với liều lượng như bón lót. ả ện tính toán để bón phân trùng lúc có mưa ít nhiều, để cây con có thể hấp thụ tối đa dưỡng chất cung cấp.
- **Kiểm tra, chăm sóc :** Sau một tháng nên kiểm tra và trồng dặm lại đối với những cây đã chết. Vì vậy cần có một số lượng cây dự phòng từ 3 –5%. Các cây trồng dặm cần phải có chất lượng cao ngang bằng với cây đã trồng. Mỗi 2 –3 tháng chăm sóc cây một lần bằng cách làm sạch cỏ quanh gốc, phát dọn sạch sẽ chung quanh, xới và vun gốc. Tránh để cho nước đọng trong gốc cây trong mùa mưa. Dùng các vật liệu giữ ả ảm cho cây ở quanh gốc, nhất là vào mùa nắng. Cần có biện pháp chống cháy cho cây trong mùa khô. Tia bỏ các cành xung quanh, nên giữ cho cây có một thân chính. Thường xuyên kiểm tra cây ở nơi trồng để phát hiện và xử lý kịp thời các loại sâu bệnh có hại cho cây.

## 4. Các dụng cụ, vật tư cần thiết

- Cuốc đào hố trồng cây
- Dao hoặc xẻng nhỏ: mỗi hộ (mỗi người) một cái
- Gùi hay gánh để mang cây đã bứng đi trồng: mỗi người một cái
- Túi nilon (loại có thể đựng 1-2kg) : số lượng tùy thuộc lượng cây bứng
- Dây nylon hay lạt buộc (có thể sử dụng dây thun loại vòng lớn)
- Kéo để cắt bớt lá: mỗi người một cái
- Phân bón lót: ả PK 16-16-8 : 50g/1cây trồng và phân vi sinh 500g/1cây